

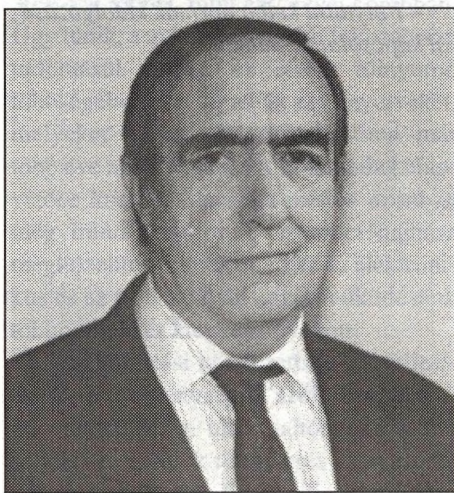
Katasztrófák ellen

*Jegyzetlapok Szécsi István
kiskeresztjéhez*

Szécsi István hv. ezredest, védelmi főosztályezetőt meglepetésként érte az a postájában talált sokat ígérő boríték, amelyet a **Köztársasági Elnöki Hivatal** kitüntetési főosztálya küldött. Huszonöt év munkáját ismerték el a **Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjével**, amelyet Szécsi István tavaly október 23-án, a Parlament kupolatermében vett át **Göncz Árpád** köztársasági elnöktől. Erről a negyedszázadról esik szó az alábbiakban. Az országos parancsnokság hatodik emeletének egyik irodahelyiségében nyugodt, fegyelmezett arcú, 51 éves férfi fogad.

– *Ha jól tudom, ön a vegyészmérnöki pályáról váltott át a jelenlegire. A Chinoin gyár és a bv. elég messze esik egymástól. Dióhéjban összefoglalná a családi körülményeket, iskolás éveit?*

– Természetesen. Én már pesti vagyok, a szüleim vidékről jöttek a fővárosba. Az egészen távoli múltba vesző ősök pedig kétszáz éve Erdélyből települtek át. Negyvenöt után általános tendencia volt a vidékiek fővárosba áramlása. Apám rendőr volt, a kispesti kapitányság közrendvédelmi alosztályvezetőségéig vitte, anyám a Közért Vállalatnál dolgozott, szerény beosztásokban. Elég szegények voltunk. A jövőről ábrándozva a vegyészet vonzott, a kísérleti lombikok izgalmas világa, az anyagok változásával foglalkozó tudományág. Így érthető, hogy a szüleim a Petrik Lajos Vegyipari Technikumba írtattak be, amely a mai napig létezik, ha jól tudom, szakközépiskolaként. 1967-ben felvettek a Budapesti Műszaki Egyetem vegyészmér-

női karára, 72-ben diplomáztam. Apám 1968-ban ment nyugdíjba. A szép egyetemi éveket egzisztenciális gondok árnyékkolták be. A Chinoin gyár üzemmemőki, termelésirányítói munkakörében az elmélet és gyakorlat fájdalmas ellentétét tapasztalhattam.

Az egyetem színvonalas elméleti képzésével keveset kezdhettem. Egyből jó néhány beosztottam lett, akiket irányítani kellett. Az egyetem nem készített fel erre. Komoly gondjaim voltak. Az anyagiak szintén kedvezőtlenül alakultak. A Chinoin 2100 forintért alkalmazott. 1973-ban megnősültem, anyáméknál szorongtunk. A nejem is kis pénzért robotolt a VII. kerületi vendéglátó központban, ha jól emlékszem, statisztikusként.

– *Kíváncsian várom hát a történet folytatását. Hogyan került a büntetés-végrehajtáshoz?*

– Eredetileg nem itt, hanem a Belügyminisztériumnál vettem volna státusba. Hozzá tartozik a történehez, hogy 11 hónapot katonáskodtam az egyetem előtt, további fél évet az egyetem után. Kiskőrösön a vegyvédelmi ezrednél szolgáltam, majd Szekszárdon, az akkor még létező vegyész laktányában. Vegyvédelmi tisztként szereltem le, amely viszonylag közel állt a polgári védelmi tevékenységhez. A Belügyminisztériumban 1974-ben ilyen végzettségű embereket kerestek. Jelentkeztem, de végül mással töltöték be az állást, ám tudva a büntetés-végrehajtás hasonló igényéről, ide irányítottak.

– *A fegyveres testületek akkoriban jól megfizették embereiket. Ön mennyire volt felkészült arra, hogy vegyészként a rácsok mögé lépjen?*

– A Gyűjtő, amelyet börtönként először láttam meg, mellbevágó élmény volt. Nem szakmai elhivatottság, hanem a több pénz és a katonai ismeretek motiváltak, s amikor változták jövődő beosztásom körvonalait, egyszerűen nem tudtam nemet mondani. A katonai évek megszoktatták velem az egyenruhát. Ám mindennap ezt viselni azért más volt. Én az akkori híres-nevezetes őrszolgálati állományba kerültem. Civilben jöttünk be, átöltöttünk, s a munkaidő végén újra visszaved-

lettünk polgárrá. Vidéki ellenőrző körútjainkon kötelező volt egyenruhát viselni. Még jóval kevesebb szolgálati autó lévén, buszra avagy vonatra szállva kiváltottuk a többi utastárs bámulatát. Finánc maga, vagy tüzoltó? – találgatták. A rosszabbik variáció az volt, ha az utasok némelyike felismerte az egyenruhám. Valamelyik intézetből.

– *A védelmi osztály, amelynek speciális feladata a legkülönbözőbb helyzetekre felkészíteni a bv. szervezetét, gondolom, rengeteget változott az elmúlt negyedszázad során.*

– Így van. A nyolcvanas évek végéig a Varsói Szerződés keretében, egyfajta háborús készülődés jegyében éltünk. A két katonai tömb szembenállása meghatározta munkánk jellegét. Atomháború, tömegpusztító fegyverek alkalmazása, NATO-fenyegetés szerepelt félelmeink sorában. A nyolcvanas évek közepén jelent meg, már oldottabb helyzetben, amit katasztrófavédelemnek nevezünk. A gyökeres fordulatot a rendszerváltás hozta.

– *Nem gondoltak az osztály megszüntetésére?*

– Volt egy rövid, átmeneti időszak, amikor úgy képelték, a védelmi osztályokra nem lesz többé szükség. Például a Belügyminisztériumban 1990-ben teljesen felszámolták az úgynevezett M-es tevékenységet. A régi kollégák nyugdíjba mentek, leszerelték, elbocsátották őket. A büntetés-végrehajtás azon ritka területek közé tartozott, ahol sikerült ezt az időszakot átvészelni.

A védelmi osztályt többszöri átszervezést követően vezetőként 1989 december elsejével vette át Szécsi István Bistei Ferenc alezredestől, akit megromlott egészségi állapota miatt, 53 évesen nyugdíjaztak. Szécsi István 1989-ben lett főosztályvezető akis létszámú, különleges osztály élén, ahol rengeteg a papírmunka, sok külső szervezettel áll-

nak kapcsolatban, s az a jó, ha elmarad – amiért az osztály funkcionál – a katasztrófa.

– A katasztrófa általában hirtelen jön. A bv.-nek ilyenkor kötelessége megoltalmazni a börtönlakók életét. Sajátos nehézséggel kell számolni: a fogvatartottakat nem lehet spon-tánul menekíteni, csak a legnagyobb szerve-zettséggel.

– *Önnek a katasztrófa szó hallatán bizo-nyára más jut az eszébe, mint az átlagpolgár-nak.*

– Katasztrófa az, amikor Kolumbiában egy várost eltüntet, rommá roncrol a földren-gés, vagy az ukrainai árvíz, amikor nagyobb térséget, nagyobb embertömegeket érintő sajnálatos eseménysorozat következik be. Vannak közvetett szituációk, amikor nem jut el a dolog addig, hogy tenni kell, de szüksé-ges felkészülni rá.

– *Tehát önök akkor is dolgoznak, amikor az állampolgár a hétköznapiok békéjét élvezi. Például a zalaegerszegi gázkitörés mennyi-ben jelentett többletmunkát önnek?*

– Felkészültünk egy esetleges kitelepítés-re, konzultáltunk a bv. intézet vezetőivel. Egy-egy megyei intézet technikai eszközál-lománya igencsak szűkös. Zalaegerszegnek például van rabszállító furgonja, teherautója, egy személygépkocsija, de ezzel nem lehetne gyorsan, biztonságosan több száz rabot kime-nekíteni. Ezért készenlétben álltak a környék-beli bv. intézmények, hogy szükség esetén szállítóeszközökkel segítsék Zalaegerszeget.

– *A múlt év őszén bekövetkezett árvíz érin-tette az osztály munkáját?*

– A sátoraljaújhegyi börtön logisztikailag felkészült az eseményekre. Segítséget nyújtott az árvízvédelemben részt vevőknek, sőt az egyik falunak a bv. intézet bocsátott ren-delkezésre felszereléseket.

– *Miközben az élet megytovább, a jogszá-bályalkotók sem télenkednek. Önnek érzéke-*

nyen kell követnie a jogszabályok változá-sát...

– Igen, mint említettem, rengeteg nálunk a papírmunka. Az Országgyűlés törvényt hoz, ebből van, ami érint bennünket, van, ami nem. Jön a kormányrendelet, ezt követi a mi-niszteri rendeletek sora, aztán az országos pa-rancsnoki intézkedések. A rendszerváltozás előtti merevség sem volt jó, de a másik véglet sem, a nagy szabadosság, amiközben – leg-alábbis bizonyos területeken – ellenőrizhetet-len folyamatok zajlanak az országban. Ma-gyarország sokat vállalt az Európai Unió kö-vetelményeinek teljesítésében. Nagy kérdés, meddig vállalhatjuk az ütközőzóna szerepét.

– *Az ország nagy sikere lesz a NATO-tag-ság. Önből ez milyen érzelmeket vált ki?*

– A NATO jelenleg nem nekünk jelent többletfeladatot, most főként a kormányzati szervek, a honvédség érzi ennek terheit. Egy-fajta szemléletváltás következik be. A hábo-rútól kezdve a különböző események kezelé-se, a polgári szükséghelyzetek tervezése...

– *Ezt az utóbbi kifejezést nem hallottam még!*

– Majd a köztudatban is megjelenik. A polgári szükséghelyzet egy még nem dekla-rált veszélyhelyzetet, de már az elsődleges in-tézkedéseket megkövetelő állapotot jelöl.

Országunknak van védelmi igazgatási rendszere, amelynek vannak kormányzati szervei, a Miniszterelnöki Hivatallal az élen, és vannak területi szervezetei, a megyei védelmi bizottságok, ezek elnökei, a megyei közgyűlések elnökei, de nem sorolom. A lé-nyeg, a védelemre szakosodott néhány fős csapat alkotja a védelmi bizottságok magját, de nincs irányító jogkörük. Intézkedéseket hozhatnak, összeülnek, igyekeznek felszá-molni a veszélyhelyzetet.

– *A megyei védelmi bizottságokkal milyen kapcsolatban van a büntetés-végrehajtás?*

– Ma már elfogadják a részvételünket. Régen ez nem így volt. A saját parancsnokaink egy részét is nehéz volt meggyőzni a nyitás szükségességéről. Az utóbbi évek a jó kapcsolatépítés jegyében teltek el. Nekünk a megyék támogatása nagyon fontos, mivel technikánk és emberünk sincs elég, csak annyi, amennyi az alapellátáshoz, a szállításokhoz, az előállításokhoz szükséges. Bármilyen nehézség adódik, a kalákamódszer lép érvénybe: több börtön összefogással segíti a bajbajutottat.

Számtalan pozitív példa bizonyítja, hogy a megyei védelmi bizottságok értik a gondjainkat. Három nagy védelmi gyakorlat volt az országban 1996–98-ban, ezeken kimagaslóan jó együttműködés alakult ki. Sajnos, a bv.-nek nincs meg az a vertikális szervezethez, amely a rendőrséget jellemzi. Nálunk van az országos parancsnokság, de nincs piramiszerűen közbeeső lépcső, közvetlenül a megyei házakra, illetve a végrehajtó intézetekre terítődnek a feladatkörök. Direkt utasítási jogkörünk nekünk sincs, országos parancsnoki intézkedések formájában adjuk ki a kívántakat. Én például körleveleket küldök.

– *Amint beszélgetünk, meggyőz arról, egyáltalán nem unalmas az ön munkaköre...*

– Nem, mert meglehetősen szerteágazó terület, bár az osztály mindössze öt emberrel dolgozik.

– *Van-e valamilyen vesszőparipája?*

– Ez a gázálc és a védőruha szükségessége. Nem a nálunk, hanem az egyes intézetekben felhalmozott eszközökre gondolok. Számos helyen elmondtam már, nem elég papíron megtervezni a dolgokat. Formálisan mindenkinek van egyéni védőfelszerelése, minden fogvatartott, minden őr rendelkezik légzésvédő eszközzel.

– *Akkor mi a baj?*

– A minőségük. Teljesen elavultak. A ki-

lencvenes évek elején elkezdjük a fejlesztést, korszerűsítést, ám a magas árak miatt 2-3 éve abba kellett hagynunk. A régi, használhatatlan, ponyvaszerű védőruháinkat még a hetvenes években vásároltuk a katonaságtól, kiáltó az ellentét a nagyon modern, korszerű védőruhákkal szemben. Többen is ajánlgatják mutatós portékákat a külföldi multinacionális cégekkel együtt. Ezekre az árak miatt mi nem is gondolhatunk. A légzés- és bőrvédő eszköze gyűttes költsége egyetlen személyre százezer forint. Nem tudjuk megvenni, noha sajátos a helyzetünk. A fogvatartott ugyanis jogaiiban korlátozott állampolgár, nem mehet oda, ahová akar, helyhez kötött, de csak ezekben a jogaiban korlátozott, a testi épességhez való jogát nem korlátozhatja senki.

– *Nem szoltunk még a legsúlyosabb katasztrófáról, az atomkatasztrófáról.*

– Szembe kell néznünk a nukleáris energia veszélyforrásaival is. Ezt teszik a nemzetközi szervezetek, erre szakosodott az Atomenergia Ügynökség, a Nukleáris Balesetek Ügynöksége Magyarországon. Épp tavaly volt egy INEX-2 HU elnevezésű nemzetközi gyakorlat, amely arra irányult, mit kell tenni, ha Pakson történik valami. Kalooca, Állampuszta, Szekszárd Paks harminc kilométeres körzetében található, ezek tehát elsődlegesen veszélyeztetett intézmények. Papíron, telefonon, műholdon keresztül jöttek-mentek az információk. Ez az ország különben kicsi ahhoz, hogy bármilyen efféle katasztrófát megúszhatna.

Szécsi István 1982-ben posztgraduális képzésen újabb, nukleáris szakmérnöki képesítést szerzett.

Magánéletéről szólva: egy fia van, aki egyetemista, felesége a Haller utcában dol-

gozik az APEH-nál, a lakossági panaszokkal foglalkozik.

A stabil, harmonikus családi életet beárnyékolta a féltő gond, a mama betegsége. A különlakó édesanya betegsége miatt állandó gondoskodást igényelt. Az üdülés rendre elmaradt az utóbbi években.

– *Mi idéz elő az ön életében varázslatot? Kevésbé költőien: van-e hobbija?*

– Kettőt is említsek, a fotózást és a számítástechnikát. Fiatalon nagy fotós voltam, örömmel töltött el az elkapott pillanatok varázsa. A számítástechnika szeretete fertőző bűvölet. Az informatikai társadalom alapjai most fogalmazódnak meg, az otthonomba begyűrűzik a jövő. Ez a szenvedélyem a hobbinál is komolyabb.

– *Idegfeszültségeit hol, hogyan oldja?*

– Tizenhat éve a pestszentlőrinci gyümölcsösben. Szőlő, gyümölcsfák sora, a jó-tékony, szabad levegőn végzett kerti munka felfrissíti a fáradó idegrendszert.

– *Hogyan tervezi a jövőt?*

– Ez nehéz kérdés. Nem is tudok rá hirtelenjében válaszolni. Nem gondolok a nyugdíjra, ami az egészségi állapottól is függ.

– *Mire emlékezik szívesen, ha a munkában töltött évekre gondol, és mire nem?*

– Furcsa, hogy éppen egy elismerés ürügyén mondom el, de mintha a szakmai elismerés nem divatozna ebben az országban. Minél kevesebb legyen az önállóság, ez a jó. Szívesen gondolok viszont a hat évvel ezelőtti utakra. Voltam Svájcban, Izraelben, a valamikori Csehszlovákiában. Izraelbe az ottani büntetés-végrehajtási szervezet hívott meg. Az út során másfajta gondolatmenettel, egy militarizált, hadban álló ország sajátos problémáival ismerkedtünk meg. Az izraeli börtönökben már akkor is nagy gond volt a drog, ebben azóta mi is sokat „fejlődtünk”.

A védelmi osztály alapvető filozófiája:

annyt ér egy intézkedés, amennyit a „végeken” végre tudnak hajtani belőle. A törvényekhez életszerű, alkalmazható tervek kell készíteni. Végül is a fogvatartottak életéről szól a történet. A parancsnokok döntő többsége elfogadja a tervekészítési ritmust. Vannak persze, akik szükséges rossznak tekintik, időrabló tevékenységnek tartják a védelmi tervezés szempontjait.

– *Milyen emberi tulajdonságokat becsül?*

– Mindenekelőtt a megbízhatóságot. Kissé konzervatív vagyok, az általános emberi értékekhez ragaszkodom. A család szeretete, a felelősségérzet, a kiegyensúlyozottság nemes emberi tulajdonságok. Sokszor nem vagyok könnyű eset a kollégáknak...

Itt – érdekes módon – csupa elismerő szó jut az eszembe, amit a főnökről, a főnök távollétében mondtak. Szerénységéről, nagyfokú beleérzőképességéről.

– Szeretem, ha valakinek vannak egyéni elképzelései, törekvései, nem szeretem a szájbarágós irányítást – folytatja –, a feladatokot meg lehet közelíteni szolgálai, de alkotó módon is. Én az utóbbit kedvelem.

– *Elégedett az életével?*

Hirtelen beáll a csend.

– Ilyen kategóriákban én nem szoktam gondolkodni. A földön járok. Az ember, önmaga ismerőjeként tudja, hogy mit érhet el. Lehetnek nagy-nagy álmai, vágyai, de előbb-utóbb szembesül azzal, hogy a valóság más.

– *Még egy kérdést engedjen meg. Mindig ilyen nyugodt?*

– Ez csak a látszat, egyfajta rutin. A külső, viszonylagos kiszámíthatóság már csak az embertársainkat megillető tisztelet miatt is kötelező.

Pardi Anna